

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Speculum animae peccatricis

Jacobus <van Gruitrode>

[Köln], [um 1493]

Ca. I

[urn:nbn:de:bsz:31-293388](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-293388)

**Opusculū quod speculū aureū anime peccatricis inscri-
bitur Incipit feliciter**

Vanitas vanitatum et omnis vanitas dixit.
Eccle. i. qm̄ vt ait egregius doctor sc̄tus
Gregorius. **Nō** est deo acceptabilis sacri-
ficiū q̄ zelus. id est amor aiaz ideo ex diuer-
sis autoritatibz sanctorz doctorz ecclie pre-
sentē tractatū in vnuz collegi vt peccatrix
aīa deuicta p̄ has sanctas autoritates z ammonitō nes ad
vnū veritatis z iusticie lumē (sicut ouis que perierat et que
multū errauit spū sancto inspirāte) diuinitus reuocet. z sta-
tim suū cognoscēs periculū. dolore immunditiā tacta dolo-
re intrinsecus ad deū se cōuertat. cōuersa penitentiā agat. z
tandē cum oībus sanctis vitam possideat eternā. **Siquidē**
vt dicit Criso. nūc precipue illudit vanitas vanitatum et oīa
vanitas hunc versum (q̄ in delitijs z diuitijs versant) in pa-
rietibz oībus et in vestibz suis scribere deberēt in domo in
ianuis z in egressibz z ante oīa in cōscientijs suis. vt eū sem-
per p̄ oculis tenerēt et corde sentiret. Et qm̄ multe sunt ima-
gines q̄ decipiūt incautos. oportet hoc q̄tidie carmen salu-
tare in prandijs z cenis vnūquemqz conuinaz cuiusuis ce-
tus canere. z a primo libeter audire. qz vanitas vanitatum et
oīa vanitas: oīa q̄ppe p̄tereunt p̄ter amare deum et illi soli
seruire. hec Cris. **Cōtinet** aut̄ p̄ns tractatus septē capitula
iuxta ferias hebdomade. vt peccatrix aīa peccatis detur-
pata qlibet die speciale caplm̄ tanqz nouū speculū accipiat
in quo faciē suā cōsideret. **Primū** erit de utilitate et miseria
bois. **Secūm** de pctō in cōmuni et q̄ntum p̄ pctm̄ incurri-
mus spūlia detrimēta siue dāna. **Tercū** de penitencia cito
facienda. **Quartū** de mundo fugiēdo et odiendo. **Quintū** de
caducis mundi diuitijs z falsis eius honoribz potentijs et
dignitatibz contēnendis. **Sextū** de morte semp z vbiqz ti-
menda. **Septimum** et vltimum de gaudijs paradisi et pe-
nis inferni.

Ca. i. de utilitate et miseria hominis

Erba **Hiere**. pphete **Quare** de vulua matris egressi
sum vt viderē labore z dolore z vt nō consummarentē
in confusiōe dies mei **Si** talia loquit de seipō quē scificā/
uit deus in vtero matris sue. q̄lia loquar **de meipō quē mat**
mea genuit in pctō. z **Berū. aut** **Stude cognoscere teipsum**
qz multo laudabilior es si teipm cogscis q̄ si te neglecto co
gnoueris cursus syderū vires herbar. p̄lectiones hominū
animaliū naturas et habueris oīm terrestriū sciam **Attēde**
ergo diligēter o hō qd fuisti ante ortū z quid es post ortum.
vsqz ad occasum. z quid eris post hāc vitā. p̄fecto fuisse spur
cissimū sperma z vile scenū conceptus in putredine carnis
in fetore libidinis in feruore luxurie. et qd deterius est in la
be peccati **Sed** attēde quo cibo in vtero materno nutritus
sis. p̄fecto sanguine mētruofo q̄ cessat in femina post cōcep
tum. vt ex eo nutriat cōceptus in vtero. qui q̄dem sanguis
vt fertur etiam tam detestabil' z immūdus est vt eius tactu
fruges nō germināt. arescāt arbusta. moriunt herbe. amit
tunt arbores fetus. si canes inde comederint in rabiē effre
nātur **Postea** plorās z vlulās traditus es huius mūdi exi
lio ad labore timore z dolore. z quod grauius ad mortem.
Formauit ergo dñs deus hoīem de limo terre q̄ terra cete
ris est indignior elementis. planetas aut ex igne fecit z stel
las flatus et vētos. ex aere z volucres. pisces ex aq̄. homi
nes et iumēta facit de terra. cōsiderās itaqz aquatica te vilē
inuenis. cōsiderās aerea te viliorē cognoscēs. cognoscēs ig
nea te vilissimū reputabis nec valebis te parificare celesti
bus. nec audebis te p̄ferre terrenis te cōparans iumētis te
his similitū inuenies. cognoscens qz vnus est hoīm et iu
mentoz interitus. et cōlis vtrūqz conditio cū nihil habeat
amplius hō iumēto. de terra orta sunt et in terrā p̄ter reuer
tent. qd ait sapientissimus **Salo.** **Sic** ergo o hō quantū/
cunqz nobilis diceris ad hunc munduz venisti. nec memoz
es qz vilis origo tui forma. fauoz ppli. feruoz iuuenilis. opef
qz surripere tibi hec. noscere qd sit hō si cupis. stellam doc
torum **Augustinū** de hoc loquentes audito **Dei** miser qd
sum ego sum vas sterquilini. concha putredinis. plenus fe

rore ⁊ horrore. cecus pauper. nudus. plurimis necessitatibus
subditus ignorans introitum et exitum meum miser et mortali-
lis cuius dies sicut umbra pretereunt. cuius vita sicut lu-
na euanescit. sicut folium in arbore crescit. et statim marce-
scit sum terra miserie. filius ire vas aptum in contumeliā ge-
nitus per immundiciā uiuens in miseria moriturus in angu-
stia Item **Serui.** Quid aliud est homo quam sperma fetidum.
faccus stercoꝝ. cibus vermiū. si diligenter consideres quod
per os et nares ceterosque corporis meatus egrediatur. vi-
lius sterquiliniū nunquam vidisti **Et Inno. papa** **D** vilis con-
ditionis humane indignitas herbas et arbores inuestiga-
ille de se producant frondes flores et fructus et tu de te len-
des pediculos et lumbricos. ille de se fundit vinum. oleum
et balsamum. ⁊ tu de te sputum. urinam et stercoꝝ. ille de se
spirant suauitate odoris. et tu de te reddis abominaciones
feteris. qualis est arbor talis est fructus eius. non enim potest
arbor mala fructus bonos facere **Quid aliud est homo nisi for-**
mam nisi arbor euerſa cuius radices sunt crines. truncus
est caput cum collo: stipes est pectus cuius ascillis rami sunt
vline cum tibis. frondes sunt digiti cum articulis. homo est
folium quod a vento rapit. ⁊ stipula que a sole siccatur **Uñ**
Job Homo natus de muliere breui uiuens tpe replet mul-
tis miserijs qui quasi flos egreditur et cito perit et fugit ve-
lut umbra et nunquam in eodem statu permanet. Hinc et deus
inquit ad hominem **Genesi. iij.** Quia puluis es et in puluere
reuerteris **Et Job** Domine memeto quia sicut lutum fece-
ris me et in puluere reduces me quod ergo lutum superbis de
quo puluis extolleris **Unde cinis gloriaris** cuius concep-
tio culpa est. et nasci pena labor vita mori necesse **Cur car-**
nem tuam preciosis rebus impinguas et adornas. quam pau-
cos post dies vermes in sepulchro deuoraturi sunt. animam
vero tuam non ornas bonis operibus: que deo presentan-
da est et angelis eius in celis. **Quare animam tuam vilipen-**
dis et ei carnem proponis: dominam ancillari et ancillam domi-
nari magna abusio est: **Quod anima habes inimicum domesti-**
cum amicum aduersarium. qui malum pro bono reddit et

sub specie amicicie crudelior existēs inimicus sit ⁊ hostis. scz
caro tua infelix ⁊ misera. multū tamen tibi dilectā hanc cū
pauisti inimicū contra te crexisti. hanc cum ornasti inimicū
cōtra te armasti. hanc cum ferarum varijs ⁊ p̄ciosis indu/
mentis vestisti. om̄ibus celestibus indumentis te spoliasti.
Considera te attende o hō peccator qd̄ eris post hanc vi/
tam. eris reuera cadauer miserū ⁊ putridum ⁊ abus ver/
mū inspicere corpa eoz q̄ morte corporis hinc exierunt. ⁊ ni
hil inuenies in eis nisi cinerē ⁊ vermē fetorē ⁊ horrozē. qd̄
tu es illi fuerunt. ⁊ quod ipsi sunt tu eris. homines fuerunt
sicut tu. comederunt biberunt riserunt duxerunt in bonis
dies suos ⁊ in puncto ad inferna descenderūt: hic caro eoz
vermibus ⁊ illic anima eorum deputat̄ in igne donec cur/
su infelici transacto sumpiternis inuoluant̄ incendijs: q̄ so
cij fuerunt in vicijs. **Q**uid p̄fuit inanis gl̄ia. vna pena ip̄li
cat quos vnus amor in crimine ligat. quid profuit illis bre
uis leticia mundi. potētia. carnis voluptas: false diuitie. ma
gna cōcupiscentia. vbi risus. vbi iactantia: vbi arrogancia
de tanta leticia. quāta tristitia post tantillā voluptatem. taz
grauis miseria. de illa exultatione ceciderunt in grandē rui
naz ⁊ magna tormenta. **Q**uicquid illis accidit tibi accidere
potest. qz homo es homo de humo humus de limo. lunus
de terra. de terra venis ⁊ in terraz reuenteris. quādo veniet
morieris: sed incertum est qm̄ quomodo vel vbi qm̄ mors te
vbiqz expectat. tu quoqz si sapiens fueris vbi eam expecta/
bis. **D**e istis quippe mundi amatoribus ait **I**sidorus: **D**ile
ctissimi pensare debemus q̄ breuis est mōdi felicitas q̄ mo
dica est huius secl̄i gratia q̄ caduca q̄ fragilis temporalis
potentia dicat qui poterit vbi sunt reges vbi sunt principes
impatores: vbi rerum locupletes vbi potētes seculi vbi di/
uites mundi. quasi ymbra trāsierunt ⁊ velut somnium cua
nuerunt querunt ⁊ non sunt. **Q**uid dicemus adhuc reges
obierunt ⁊ principes mortui sunt. multi tamē putabāt diu.
vivere ⁊ quasi nunq̄a a morte cadere de present̄ vita. **L**erte
non sic imp̄j non sic. vos autem sicut homines moriemini.
⁊ sicut vnus de principibus cadetis: **S**ed de conditiōe ho

minis post mortem. hec inquit beatus Bernardus. Quid
fetidius humano cadavere. quid horribilius homine mor/
tuo. cuius in vita erat gratissimus amplexus. fit enim in mor/
te horribilissimus aspectus. ideo subdit post hominem ver/
mis. post vermem fetor et horror. Quid ergo profunt divi/
tie. quid deliciae. quid honores. divitiae non liberant a morte
nec deliciae a vermibus. nec honores a fetore. Item ad idem
inquit Crisostomus. Quid profuit illis qui in luxuria corporis
et presentis vite voluptatibus usque ad ultimum diem pma
serunt intueri nunc sepulchra eorum. vide si est aliquod ia/
ctantiae vestigium si aliqua divitiarum vel luxurie signa co/
gnoveris. require nunc ubi vestes et ornamenta pulcherri/
ma. ubi nunc est spectaculorum voluptas vel aedificiorum tur/
be et conviviaturum cessit epulantiae risus. iocus. et immoderata
atque effrenata leticia quo abiit. quo recessit. ubi illa nunc et
ubi ipsi. quis finis utrorumque intueri diligenter attende. p
pius ad singulorum sepulchra vides cineres solos et fetidos
vermium reliquias. recordare ergo hunc omnium esse finem
etiam si in leticia et deliciis. etiam si in labore et in contume/
liositate transegerunt hanc vitam vitam circa haec vigil medi/
tansque verferis. Sed infelices quippe filii Adae ommissis ve/
ris et salutaribus studiis caduca potius et transitoria que/
runt. si tu karissime ruminans in corde utilitatem tuam et mi/
seriam secundum exteriorum hominem. sectare humilitatem. fu/
ge superbiam sciens quod superbia est signum quo dyabolus di/
stinguit suos ab aliis. Unde dicit Job. xv. Ipse est rex su/
per omnes filios superbiae. et ut inquit beatus Gregorius.
Crudelissimum reproborum signum superbia. electorum hu/
militas. quod si quis habeat cognoscitur sub quo rege sit.
vel militet scilicet christo vel dyabolo. Unde dicit Isido/
rus Anima superbi a deo relinquitur et fit demonum ha/
bitaculum. Ecclesiastes. Odibilis deo et hominibus sup/
bia ut patet. Supbia enim lucifer de celo cecit. adam de pa/
radiso repulit. pharaonem et exercitum eius submersit. Saul &
regem eiecit. nabuchodonosor in bestiam transmutavit. propter superbia
antiochus vile mortuus est herodes ab angelo percussus
a uij